

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3114/2017. (V. 22.) AB VÉGZÉSE

bírói kezdeményezés visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári jogegységi határozat indokolása III. fejezetének 1. pontjában megfogalmazott „[a] deviza alapú kölcsön mögött – figyelemmel a pénzügyi intézményekre vonatkozó közjogi jellegű szabályokra – devizaforrás áll. Annak vizsgálata, hogy egy konkrét szerződés mögött van-e devizaforrás lehetetlen és egyben szükségtelen is a perekben” mondatok alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] A Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság egyedi normakontroll eljárást kezdeményezett az Alkotmánybíróságnál az Alaptörvény 24. cikke (2) bekezdésének *b)* pontja alapján.
- [2] 1. A bírói kezdeményezésben előadottak szerint a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári jogegységi határozat (a továbbiakban: PJE) indokolása III. fejezetének 1. pontjában szereplő két mondat az Alaptörvénybe ütközik. A támadott szövegrész a következő: „[a] deviza alapú kölcsön mögött – figyelemmel a pénzügyi intézményekre vonatkozó közjogi jellegű szabályokra – devizaforrás áll. Annak vizsgálata, hogy egy konkrét szerződés mögött van-e devizaforrás lehetetlen és egyben szükségtelen is a perekben”. A kérelem e szövegrész alaptörvény-ellenességének a megállapítására és a perben való alkalmazásának kizárására irányul.
- [3] A kezdeményezés alapjaként egy végrehajtás megszüntetése iránti per szolgál. A felperesek a végrehajtás megszüntetését a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 369. § *a)* pontjára való hivatkozással kérték. A követelés alapját svájci frank alapú kölcsönszerződés képezte, amely a devizatörvények hatálya alá tartozott. A felperesi álláspont szerint a végrehajtani kívánt követelés érvényesen nem jött létre. Többek között arra hivatkoztak, hogy a kölcsön mögött nem deviza-, hanem forintforrás áll. A per anyagává tettek egy korábbi perben készített szakértői véleményt, amely a felperesek érvelése szerint állításukat alátámasztja. Az alperesek hivatkoztak arra, és a per anyagává tették azt a másodfokú határozatot, amelyben a Fővárosi Törvényszék ítéletében rámutatott a következőre: a PJE III.1. pontjához fűzött indokolás értelmében nem vizsgálendő, hogy egy konkrét szerződés mögött van-e devizaforrás.
- [4] 2. A kezdeményező bíró álláspontja szerint, mivel refinanszírozott szerződés képezi a per tárgyát, annak vizsgálata, hogy forint- vagy devizaforrás áll-e mögötte, egyetlen szerződés elemzését jelenti, amely nem lehetetlen, és szükséges is, amennyiben a felperesek erre hivatkoznak. A kérelmet előterjesztő bíró szükségesnek tartja az „[A]lkotmánybíróság egyértelmű állásfoglalását abban a jogelméleti kérdésben, hogy a polgári jogegységi határozatoknak csak a rendelkező része, vagy az indokolás minden mondata is kötelező a bíróságra nézve különösen akkor, ha összetett, több kérdést is érintő határozatról van szó, s az indokolás egyes pontjai egymásnak ellentmondó tartalmakat fogalmaz meg”.
- [5] Az indítvány szerint a támadott szövegrésznek ellentmondó tartalom a PJE indokolása III. fejezetének 2. pontjában található, amely úgy szól, hogy „[a] jogegységi határozat egyedi szerződések, szerződési rendelkezések érvényességének vizsgálatára nem alkalmas, hanem csak annak elemzésére, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés 1. pontban ismertetett konstrukciója polgári jogi szempontból érvényes-e. Az egyes szerződések, egyes szerződéstípusok egyedi megvizsgálása, egyedi, illetve többlet tényállási elemek feltárása, értékelése csak a konkrét perekben lehetséges”.

- [6] A kezdeményezés értelmében az Alaptörvény megsértése nem merül fel, ha az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a PJE indokolása nem kötelező a bíróságra. A PJE támadott szövegrésze azonban az Alaptörvénybe ütközik, amennyiben annak indokolása köti a bíróságot. Ez utóbbi esetben a PJE támadott szövegrésze az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdését, valamint 28. cikkét sérti.
- [7] Előbbi bekezdés értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el.
- [8] Utóbbi cikk szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.
- [9] 3. Az Alkotmánybíróságnak mindenekelőtt azt kellett megvizsgálnia, hogy rendelkezik-e hatáskörrel a PJE indokolásában szereplő kettő mondat alkotmányossági felülvizsgálatára, valamint a felvetett jogelméleti kérdés megválaszolására.
- [10] 3.1. Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 37. § (2) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezés alapján folytatott egyedi normakontroll eljárásban felülvizsgálja az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésében meghatározott jogegységi határozatoknak az Alaptörvénnyel való összhangját. Az indítványozókra, az eljárásra és a jogkövetkezményekre a jogszabályok felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.
- [11] Az Abtv. előbbi rendelkezése, amely a jogegységi határozatok alkotmányossági felülvizsgálatát is az Alkotmánybíróság hatáskörébe utalja, annak a gyakorlatnak a törvényi szintre emelése, amelyet az Alkotmánybíróság az Alaptörvény és az Abtv. hatálybalépését megelőzően alakított ki [70/2006. (XII. 13.) AB határozat, ABH 2006, 786, 795.; 23/2009. (III. 6.) AB határozat, ABH 2009, 174, 189–190.]. E gyakorlat azt célozta, hogy az Alkotmánybíróság maradéktalanul eleget tehessen a normakontroll eljárásaiban alkotmányos rendeltetésének. Az Alaptörvény és a hatályos Abtv. a normakontroll eljárás tárgyi oldalának teljessé tételével, valamennyi norma, így a jogegységi határozat alkotmányossági felülvizsgálatát is lehetővé tette az Alkotmánybíróság számára.
- [12] 3.2. Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy a kezdeményezés formálisan és tartalmilag sem a PJE ellen, hanem annak indokolásában szereplő kettő mondat ellen irányul anélkül, hogy a rendelkező rész Alaptörvénybe ütközését felvetné. Az indítvány a rendelkező résszel szemben kérelmet, alkotmányjogilag értékelhető előadást nem fogalmaz meg.
- [13] Az Alaptörvény 25. cikkének (3) bekezdése szerint „[a] Kúria [...] biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét, a bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz”. A jogegységi határozat sajátos intern norma, amely a rendelkező részében hordozza normatartalmát. A jogegységi határozat sajátossága egyebek mellett abból fakad, hogy annak forrása a legfőbb bírósági szerv, a Kúria; másrészt abból, hogy címzettjei a bíróságok, amelyek számára az intern norma a rendelkező részében és az ahhoz tartozó logikai érvrendszerében kötelező.
- [14] Az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatában már megállapította az előbbieket. Eszerint „[a]z alkotmányossági vizsgálat tárgya elsősorban és alapvetően a jogegységi határozat rendelkező részében adott értelmezés. Amennyiben az Alkotmánybíróság ezt az értelmezést akár csak formai, akár csak tartalmi, vagy mindkét okból alkotmányosértőnek találja, nemcsak a jogegységi határozat rendelkező részét, hanem annak indoklását is megsemmisíti. Az alkotmányossági vizsgálat a jogegységi határozat rendelkező részére irányul, de az értelmezést alátámasztó indokolás, a rendelkező résszel összefüggésben része az alkotmánybírósági felülvizsgálatnak. A jogegységi határozat indokolása azonban önmagában vagy valamely részletében nem lehet tárgya a jogegységi határozat alkotmányellenessége utólagos vizsgálatának” (571/D/2010. AB határozat, ABH 2011, 2141, 2149.).
- [15] 3.3. Az eddigiekből az következik, hogy az Alkotmánybíróságnak arra van hatásköre az Alaptörvény 24. cikke (2) bekezdésének *b*) pontja, illetve az Abtv. 37. §-ának (2) bekezdése alapján folytatott eljárásában, hogy a jogegységi határozatok törvényességi felülvizsgálatát elvégezze. Ez az eljárás szükség szerint átfogja a rendelkező részt és érinti az ahhoz kapcsolódó indokolást is.
- [16] Az Alkotmánybíróságnak azonban nincs hatásköre arra, hogy a rendelkező rész érintetése nélkül, kiragadott szövegre, illetve szövegrészre folytassa le az alkotmányossági felülvizsgálatot. A jogegységi határozat összetett-

sége, amely tényre a kezdeményezés különösen támaszkodik, nem hat ki a jelen végzés 3.2. pont második bekezdésében tett megállapítás érvényességére. Jelesül arra, hogy a bíróságok számára a jogegységi határozat a rendelkező részében és az ahhoz tartozó logikai érvrendszerében kötelező. A PJE terjedelme, a rendelkező rész és az indokolás pontjainak magas száma nincs befolyással az alkotmányossági felülvizsgálat hatókörére.

- [17] Az intern normára vonatkozó jogkövetkezmény az indokolásra is szükségszerűen kiterjed. A jogegységi határozathoz kapcsolódó, annak jelentését magyarázó indokolás ugyanis normaszöveg nélkül nem létezhet. Az indokolás bizonyos mondataira önállóan azért sem tehető megállapítás és nem vonható le annak a jogkövetkezménye, mert szükséges kímélni a norma belső koherenciáját. A rendelkező rész és az indokolás összhangját, illetve az indokolás immanens tartalmát bonthatná meg az indokolásban szereplő egyes szövegrészek kizárása. A PJE indokolásának egyes mondatai közt fennálló vélt vagy valós ellentét értelmezés útján történő feloldása nem alkotmányjogi, hanem szakjogi kérdés, amelyekkel az Alkotmánybíróság hatáskör hiányában nem foglalkozhat.
- [18] 3.4. Az Alkotmánybíróság utal arra, hogy feladat- és hatáskörét az Alaptörvény 24. cikkének (2)–(3) bekezdései, valamint az Abtv. II. fejezete határozza meg. E rendelkezések között nem szerepel a jogelméleti kérdések megválaszolása. Az ilyen irányú vizsgálódás annyiban jelenik meg az Alkotmánybíróság gyakorlatában, amennyiben hozzátartozik a hatáskörébe tartozó döntések meghozatalához.
- [19] 4. Mindezek alapján és figyelemmel az indítványhoz kötöttség elvére az Alkotmánybíróság megállapította, hogy hatásköre nem terjed ki kizárólag a jogegységi határozat indokolása valamely szövegrészének alkotmányossági felülvizsgálatára. Emiatt a PJE indokolásának kettő mondatára vonatkozó kérelem nem bírálható el.
- [20] Az Abtv. 64. §-ának a) pontja értelmében az Alkotmánybíróság végzésben utasítja vissza az indítványt, ha érdemi vizsgálata során megállapítja hatáskörének hiányát. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezést hatáskör hiányában végzésben visszautasította, figyelemmel az Alkotmánybíróság ügyrendjének 65. § (1) bekezdésére.

Budapest, 2017. május 16.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/616/2017.

